

SZEMLE

Cohen, Marcel: L'Écriture. Éditions Sociales, Paris, 1953. (La Culture et les Hommes.) 130 l.

Marcel COHEN a francia tudomány egyik kiváló, haladó szellemű képviselője. Öt évtizedes munkássága során szűkebb szakterületén, a sémita nyelvészetben túl kutatásai kiterjeszkedtek a francia nyelv, az általános nyelvészet, a néprajz és a pedagógia területére. Az utóbbi években érdeklődése a beszéd és a gondolat látható megjelenítése: az írás kialakulásának és fejlődésének problémái felé is fordult. Már 1953-ban előkészületben levő, de még meg nem jelent nagyobb írástörténeti művének mintegy előfutára, kivonata *L'Écriture* c. könyve, melyet elsősorban a nagyközönségnek szánt. COHEN ugyanis kísérletet tesz arra, hogy az írástörténet egészét áttekintve és összefoglalva, azt a történelmi materializmus alapján, dialektikus módszerrel tegye vizsgálat tárgyává. A szerző marxista szemléletmódja révén — ha még csak nagy vonásokban is — megvilágosodnak az írás előzményeinek, a különböző írásrendszerek kialakulásának és további sorsának gazdasági alapjai, s fény derül az írás társadalmi funkciójára, a társadalom és az írás fejlődésének kölcsönös vonatkozásaira. A szerző nem esik a vulgarizáló általánosítások hibájába: nem mulasztja el, hogy esetről esetre rá ne mutasson arra, hogy egy-egy probléma még nyitott, s a kutatásnak még mily megoldandó feladatai vannak. Rendkívül érdekesek a nyelvész-szerzőnek azok a meglátásai, amelyekkel rámutat arra, hogy egyes nyelveknek fejlődésük közben előálló változásai milyen módosításokat vonnak maguk után írásuk rendszerében.

A már ismert írástörténeti tényeket is újszerűen s úgy csoportosítja, hogy azok hatásosan alátámasztják megállapításait, és bizonyítják tételeit. Figyelemre méltó továbbá az a körülmény, hogy COHEN, igen tanulságosan, vizsgálódásai körét kiterjeszti a korábbi írástörténeti művek megszokott keretein túl; külön fejezetet szentel pl. a helyesírás, a hangjegyzírás kérdéseinek, a sokszorosítási eljárásoknak, és megemlékezik az új találmányokról (telefon, gramofon, film, rádió), mint oly tényezőkről is, melyek modern életünkben az írásnak vetélytársaivá váltak. Ahol egyes fejezetekben (pl. latin betűs írásunk középi- és újkori történetével kapcsolatban) hiányérzetünk támad a nagyon is vázlatos tárgyalási mód miatt, ott ezek a hiányok joggal tudhatók be a szűk terjedelem okozta korlátoknak.

COHEN magyarázatai általában világosak, példái szemléltetőek. Csupán ott találkozunk vitatható állításokkal, homályos részekkel, ahol az írástörténet egyes részletkérdéseiről lévén szó, a szerző eredeti szaktudományától távolabb eső területen mozog.

Arra pl., hogy a görög és a latin írásrendszerben, mint ahogy azt a szerző véli (95. l.), a kapitális (nagybetűs) írást a kisbetűs folyóírás előzte volna meg, nincs semmi bizonyítékunk. Zavart okoz, hogy azonosnak veszi a kapitális és unciális írás fogalmát, noha utóbbi az előbbinek csak egyik késői válfaja. Nem világos a folyóírás, a könyvírás és a monumentális írás formáinak meghatározása és megkülönböztetése s így tovább. Kisebb-nagyobb pontatlanságok előfordulnak a nyelvészethez közelebb álló kérdések terén is. A cirillbetűs írás alkalmazásával kapcsolatban azt mondja COHEN, hogy a cirillika a XIX. század első felében szolgált a román nyelv írásául (78. l.), holott ez volt az írásuk a románoknak kezdettől fogva a XIX. század közepéig, mint ahogy ezt a

már a XVI. századtól fennmaradt román nyelvű feljegyzések is bizonyítják. A nemzeti nyelvek írásbeli rögzítésének kezdeti idejét a szerző általában az illető nép első nyelvemlékeinek századával jelzi. Viszont a magyarok, szerinte (79. l.), csak a XVIII. századtól kezdve írnak saját nyelvükön! („Pour les langues de famille finno-ougrienne ou ouralienne, le finnois ou finlandais s'est écrit au XVIe siècle, l'estonien au XVIIe siècle, le hongrois au XVIIIe siècle.”) Mellesleg megjegyezzük, hogy M. COHEN *Le Langage* (Paris, 1950) c. munkájában (66., 116. l.) sem helytállók, illetve félreérthetők a magyar nyelvre vonatkozó megállapításai.

Hogy egy széles látókörű, nagy külföldi tudós a magyar művelődést, a magyar nyelvet illetően tájékozatlan, ez nemcsak és nem is elsősorban az ő hibája. Jelenti azt, hogy korántsem tettünk még eleget a hazánkról külföldön elterjedt téves nézetek helyesbítésére, a magyar múlt és jelen idegen nyelveken való ismertetésére.

Marcel COHEN könyve az úttörő munka szinte elkerülhetetlen hiányosságai ellenére az írástörténet marxista irányú kutatásához jó kiinduló alapot szolgáltat, a kutatások további kiszélesítésére és elmélyítésére ösztönöz. Egyben arra figyelmeztet, hogy ha majd továbbjutottunk magyar viszonylatban is az írástörténet kutatásának ezen az útján, nemcsak az eredmények tudományos összegezése, hanem népszerű formában való ismertetése is kötelességünké válik.

J. HAJDU HELGA

Biblioteki SzSzSzR. Opüt rabotü. Moszkva, 1955. 119 l.

A szovjet könyvtárak *A könyvtári munka tapasztalatai (Opüt rabotü)* címmel megjelenő cikkgyűjteményei a mi könyvtáraink – tervezett vagy már napvilágot látott – évkönyveinek felelnek meg leginkább. Minden jelentős szovjet könyvtár szerkeszt nem meghatározott időközökben megjelenő kiadványt, amelyben közzéteszi a könyvtár dolgozóinak írásait, melyek túlnyomórészt az illető könyvtár problémáival foglalkoznak, de sok esetben egyéb könyvtártudományi kérdéseket is tárgyalnak.¹

A Lenin Könyvtár cikkgyűjteménye a fentiekől főként abban különbözik, hogy elsősorban nem egy könyvtár problémáival foglalkozik, hanem a Szovjetunió *közművelődési könyvtárainak* legfontosabb kérdéseiről szólnak közleményei. Ez a tény azonban nem a cikkek színvonalában mutatkozik meg. Azért tartjuk szükségesnek ezt előljáróban leszögezni, mert véleményünk szerint téves az a helyenként mutatkozó tendencia, hogy a „tömegkönyvtárak” számára az „egyszerűség” jelszavával csökkentett stílris és szerkezeti megoldásokkal készítsünk közleményeket. (Találhatunk erre példát néhány módszertani útmutatóban, de még *A Könyvtáros* vagy akár a *Bibliotekar* c. lapokban is.) *A könyvtári munka tapasztalatai* című cikkgyűjteményben minden közleményt a gondos kidolgozás jellemez, és a szerzők – a nem kimondottan leíró jellegű dolgozataikban – önálló gondolatokat, egyéni véleményeket vetnek fel.

A gyűjtemény előző, harmadik füzete (megjelent 1954-ben 94 lapny terjedelemben) túlnyomórészt a párt mezőgazdasági határozatainak könyvtári feladataival foglalkozott. A jelen, negyedik füzet tartalma már többrétű; a földrajzi irodalom, a könyv-

¹ Ilyenek: *Opüt rabotü ... biblioteki im. Szaltükova—Scsedrina*. Vüp. 8, Leningrad, 1954. 84 lev. *Opüt rabotü Goszudarsztvennoj biblioteki im. V. G. Korolenko*. Vüp. 1. Harkov, 1955, Izd-vo Kniznoj palatü USzSzR. 60 l. *Opüt rabotü naucsnoj biblioteki M(oszkovszkogo) G(oszudarsztvennogo) U(niverszitetü) im. A. M. Gor'kogo*. Moszkva, 1955. 141 lev. *Ucsenüe zapiszki (Moszk. bibliotecs. in-t im. V. M. Molotova)*. Vüp. 1. Szpecial'nüe diszcipliniü. Moszkva, 1955, Goszkuł'tproszvetizdat. 144 l. *Trudü Biblioteki Akademii Nauk SzSzSzR i Fundamental'noj biblioteki obszesztvenmüh nauk Akademii Nauk SzSzSzR*. Tom 2. Moszkva—Leningrad, 1955, Iz-vo ANSzSzSzR. 243 l.

ankét szervezésének kérdései mellett a feldolgozás részletkérdéseiről is hosszú, tanulmányzámba menő cikket közöl a szerkesztőség. Ez utóbbi cikk kivételével azonban a fűzet minden közleménye vagy közvetlenül, vagy közvetve összefügg a *közművelődési könyvtárak bibliográfiai gyakorlatának kérdéseivel*.

E. P. KORSUNOVA, a Lenin Könyvtár főbibliográfusa a területi, kerületi és köztársasági könyvtárak bibliográfusainak 1954-ben tartott előadását dolgozta át rövid útmutatóvá. Címe: *A területi, kerületi és köztársasági könyvtárak könyvészeti munkájának néhány szervezeti kérdése*. (44–61. l.)² A bibliográfiai osztályok felépítését, a reference munkát, az ajánló bibliográfiák készítésének módszereit, a helyismereti könyvészeti munka feladatait egyaránt módszeresen tárgyalja. Szól a bibliográfiai osztály kartotékjainak megszervezéséről és szerkesztéséről is. E kérdéssről részletesebben, főleg a kartotékok megfelelő szakrendjének kialakításáról a Tadzsik Szövetséges Köztársaság Állami Nyilvános Könyvtára bibliográfiai osztályának vezetője, Sz. G. LJVIC ír. (62–67. l.) A rövid cikk tömören és plasztikusan számol be a könyvtár munkájáról, melyet 1952-től 1954-ig végzett a *bibliográfiai kartotékok* szerkesztése – és átdolgozása – terén.

A fenti két cikk elsősorban a könyvtárosok bibliográfiai munkájához nyújt adalékokat és segítséget. V. V. KLEVENSZKAJA, a Lenin Könyvtár főbibliográfusa arról ír, hogyan gyarapítják az olvasók bibliográfiai műveltségét. Beszámol a Lenin Könyvtár második tanfolyamáról, melyet 1953 végétől 1955 tavaszáig rendeztek *földrajz szakos olvasók számára*. Érdemes a tanfolyam programját közölni: 1. Kurrens regisztráló bibliográfiák. 2. Ajánló bibliográfiák. 3. Retrospektív bibliográfiák: a) földrajzi bibliográfiák, b) a földrajzzal összefüggő általános természettudományi bibliográfiák, c) helyismereti bibliográfiák, d) általános bibliográfiákban levő földrajzi vonatkozások. 4. Földrajzi lexikonok. 5. Periodikák bibliográfiai és az időszaki kiadványok analitikus bibliográfiai. 6. A Lenin Könyvtár segédkönyvtárának központi katalógusa és a hivatali szakkatalógus. (Bemutatás és gyakorlat.) KLEVENSZKAJA beszámolójának nagy érdeme az, hogy nagy vonalakban, de áttekinthetően ismerteti a földrajzi irodalom szovjet könyvészetét, és függelékül részletes címleírást is közöl a *beszámolóban ismertetett bibliográfiákról és egyéb segédkönyvekről*. (147 tétel.)

A mezőgazdasági – különösen a gyapottermesztési – irodalom népszerűsítéséről szól V. G. KURBATOVÁNAK, az Üzbég Szövetséges Köztársaság Állami Nyilvános Könyvtára vezetőjének cikke. A magyar olvasó szempontjából nem elsősorban a cikk módszertani megállapításai érdekesek, hanem az a néhány informatív jellegű közlés, mely bepillantást ad a köztársaság könyvtári életébe.

A bibliográfia gyakorlati kérdései mellett megjelent a gyűjteményben Sz. Sz. LEVINÁNAK, a Lenin Könyvtár főbibliográfusának cikke az első orosz forradalom bolsevik bibliográfiájának történetéről. (100–119. l.) Sz. Sz. LEVINA kritika alá véve a kérdéssről előzőleg megjelent kevés számú írást, bemutatja, hogyan használta fel annak idején a párt különböző legális és illegális kiadványaiban a bibliográfiát, mint az agitáció egyik eszközét. A szerző cikkében a „bibliográfia” fogalmát a „könyvészet” értelmezésén túl a könyvkiadás- és részben az irodalomtörténet területére is kiterjeszti, így cikke bizonyos mértékig sajtótörténeti vonatkozásokat is tartalmaz.

Terjedelemben legnagyobb M. D. BOJKOVÁNAK a Novoszibirszki Területi Könyvtár feldolgozási osztálya vezetőjének cikke az aprónyomtatványzámba vehető kiadványok *csoporthoz feldolgozásáról*. (68–99. l.) Részletesen beszámol könyvtára tapasztalatairól, az egyes feldolgozási fázisokról elmondottakhoz közli az űrlapok és katalóguscédulák

² KORSUNOVÁNAK a kérdéssel kapcsolatban a következő részletesebb munkája jelent meg ugyancsak a Lenin Könyvtár kiadásában: *Szpravocno-bibliograficeszkaja rabota rajonnoj biblioteki*. Moszkva, 1954. 106 l.

mintáit is. Úgy látszik, a kérdés a szovjet közművelődési könyvtárak gyakorlatában igen jelentős *mind a feldolgozó munka ésszerűsítése, mind pedig az olvasók gyorsabb kiszolgálása szempontjából*. Ezt mutatja az is, hogy a szerkesztőség vitát indít a cikkről.

BÓDAY PÁL

Dritte Verlegerkonferenz des Amtes für Literatur und Verlagswesen der Deutschen Demokratischen Republik, 20–22. November 1953 in Leipzig. Referat – Kommissionsberichte – Aussprache. VEB Verlag für Buch- und Bibliothekswesen. Leipzig, 1954.

A német könyvkiadás régi nemzetközi tekintélye s az a német határokon túl is jól ismert kiadói tevékenység, amelyet a nagy német kiadók (COTTA, BROCKHAUS, RECLAM, GÖSCHEM stb.) folytattak a klasszikus polgári kultúra szolgálatában, felkelti az olvasó érdeklődését: milyen ma a könyvkiadók munkája a Német Demokratikus Köztársaságban, a Németország egységéért, a békéért és a szocializmus építéséért vívott küzdelmek légkörében? Ez a könyv, amely az 1953 novemberében, Leipzig-ben tartott háromnapos kiadói konferencia referátumát, a vita anyagának javarészét és az egyes szakbizottságok jelentéseit tartalmazza, jellemző képet ad az NDK kiadóinak mai, a tudományos és irodalmi fejlődés, továbbá a műveltségre szomjas tömegek igényeit kielégítő tevékenységéről.

Johannes BECHER nemes pátoszú bevezető előadása utal a német tudomány és irodalom nagy humanista értékeire, és azokkal a feladatokkal foglalkozik, amelyek Németország mai megosztottságában várnak az NDK kiadóira. Fritz APELT, az NDK-kiadók központi hivatalának vezetője, a könyvkiadás egész problematikáját feldolgozó referátumában elsősorban azt hangsúlyozza, hogy az irodalom és tudomány újjászületése, fejlődése elválaszthatatlan a kiadók jó munkájától. A kiadók feladata, hogy a megfelelő könyve megfelelő időben juttassák el mindenüvé, ahol ezt a tudomány érdekei, a nép államának műveltségterjesztő és nevelő feladatai szükségessé teszik. A referátum és a felszólalások sokoldalúan tárgyalják a kiadói tevékenység új felfogását és módszereit. A könyvkiadás a nép államában művelődéspolitikai tevékenység, nem üzleti vállalkozás; a könyvkiadót nem lehet egyszerű közvetítőnek tekinteni az író és a nyomda között, hanem a tudományos és szépirodalmi alkotómunka tevékeny részesének.

Ezzel kapcsolatban a konferencia vitáinak középpontjában álló kérdések közül főképp kettőt említünk. A kiadó kezdeményező-alkotó munkája leginkább a tervezés területén jelentkezik. Nem lehet megelégedni az érkező kéziratok elbírálásával, előkészítésével; a kiadók önállóan készítik el – a társadalmi szükségleteket megvizsgálva és az időszerű művelődési-nevelési célokat figyelembe véve – tématerüvet. A német tudományos könyvkiadók most ilyen módon állapították meg, hogy elsősorban egy-egy tudományág eredményeit összefoglaló kézikönyvek, *Nachschlag*-művek és színesen, meggyőzően megírt politikai művek kiadására van szükség. (Hasonló problémák megoldására, azonos szükségletek kielégítésére törekszik manapság a mi könyvkiadásunk is.) A tématerv hitelesen mutatja egy kiadó munkájának elvi színvonalát, a kiadó lektorátusának tudományos, irodalmi, politikai felkészültségét. Az NDK kiadóinál, ahol a szakosítás távolról sem olyan mérvű, mint nálunk, különös jelentőségre tesz szert a tématerv mint a kiadó alkotó kezdeményezéseinek tükré.

Az olvasók igényeinek megismerése érdekében a kiadók szoros kapcsolatot tartanak a könyvesboltokkal és a könyvtárakkal. Sajnos, az utóbbiról semmi közelebbit nem közölnek a referátumok és a felszólalások, pedig a könyvtárak szerepe a kiadói tervek kialakításában olyan kérdés, amelyről szívesen olvastunk volna; hazánkban is több kísérlet történt már, hogy megtaláljuk a kiadók és a könyvtárak kapcsolatának helyes, gyümölcsöző formáit.

A kiadói tervezéssel kapcsolatos kérdések mellett a konferencia sokat foglalkozott szervezeti, munkaszervezési, könyvterjesztési kérdésekkel és a kiadói munka színvonalát emelő javaslatok megvitatásával. Ezek közül figyelemre méltó a konferencia döntése egy kiadvány-sorozat megindításáról, amely a könyvkiadás tudományos és egyéb problémáival foglalkozik. (A leipzig-i Verlag für Buch- und Bibliothekswesen azóta meg is indította ezt a sorozatot.)

A magyar olvasó jóleső érzéssel regisztrálja, hogy a konferencia résztvevői többször hivatkoznak a mai magyar könyvkiadás, elsősorban a tudományos irodalom kiadásának eredményeire. Amint Fritz APELT beszámolójából kiderül, az egyik német kiadó (Der Deutsche Verlag der Wissenschaften) egyidejűleg nyolc magyar tudományos mű kiadására készül. Igaz, hogy a képzett fordítók hiánya — amint a panaszok, bírálatok hangoztatják — nagymértékben akadályozza a tervek megvalósulását.

Értekes, tanulságos dokumentum ez a könyv a Német Demokratikus Köztársaságban újjászülető könyvkiadás jelentős eredményeiről, a mai feladatok megoldását új módszerekkel biztosító munkájáról.

PÓK LAJOS

Hazánk felszabadulása (1944—1945). (Bibliográfia és dokumentumgyűjtemény.) Bp., 1955. Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. 316 l.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kiadásában megjelent *Hazánk felszabadulása* című bibliográfia évfordulóra készült, és első pillantásra azt a gyanút keltheti, hogy a felszabadulás tizedik évfordulója alkalmából csupán az ünneplés egyik programpontja. A valóságban azonban hézagpótló, gazdag könyvszűret ez, körültekintéssel szerkesztett, a legkülönbözőbb szempontokból jól használható gyűjtemény. Több évi vegyes értékű működés után a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Bibliográfiai Osztálya ezzel a munkával bebizonyította, hogy színvonala és munkaképessége alkalmassá teszi szegényes bibliográfiai irodalmunk komoly gyarapítására.

A kötet anyaga nagyjában az 1944. szeptember 26—1945. április 4. közti eseményeket öleli fel. Vagyis azt az időszakot, amelynek kezdetén szovjet csapatok jelenlegi határainkat átlépték, és melynek végpontja az utolsó német és fasiszta katonai egység kiűzése hazánkból. A bevezetőből megtudjuk, hogy a Bibliográfiai Osztály az anyaggyűjtést 1944. március 19-ével kezdte, de e roppant mennyiségű adatot nem bírta el a kötet terjedelme. E hiányt ószintén sajnáljuk, mert hiszen az összegyűjtött egész anyag egy teljes történelmi korszakot ölelné fel. Kívánatosnak tartanók, ha külön kiadványban alkalom adódnék ennek az anyagnak közzétételére is. Azt viszont helyeselnénk, hogy a kötet nem tartalmazza az ugyancsak összegyűjtött anyagot az ország újjáépítéséről a stabilizációig — mert ez már nem a fasiszta rémuralom és felszabadulás korszakához, hanem a demokratikus Magyarország építésének korához tartozik. Igen helyes lenne azonban ez utóbbi anyag kiadása is. Ilyen körülmények között az adatgyűjtemény kiadásánál nem szabad belenyugodni a gátló anyagi nehézségekbe.

Így, ahogy a kötet előttünk fekszik, kétségtelen, hogy a szerkesztő és munkatársai sikerrel oldottak meg kényes technikai és politikai kérdéseket. Ezeket részben a kötet kiszabott terjedelme okozta, részben az a nehézség, mikortól számításuk a Magyarország felszabadításáért vívott hadműveleteket. A kitűzött időpontok közt a kötet alapos áttekintést ad.

Az anyaggyűjtés 1955. július 1-ével zárult. Irodalmi téren összegyűjti az addig megjelent regényeket, elbeszéléseket, irodalmi riportokat, verseket. Ilyen nagy munkánál a hiányok természetesen elkerülhetetlenek: így egyszerű betekintésre, nem találjuk benne KOVAI Lőrinc: *Fekete vetés* c. regényét. — Magában foglalja továbbá a tárgyalt időközben megjelent plakátokat, rölapokat, képanyagot is. Az eseménytörténet adatait nemcsak történelmi és publicisztikai összefoglaló művek felsorolásával

adja, hanem közvetlenül a sajtóból. A kötet itt is csak a magyar nyelvű anyagot veszi figyelembe, de élesen megvilágítja az ellenség eszeveszetttségét, amikor nemcsak a demokratikus, hanem a fasiszta sajtó anyagát is feltünteti. A háborús hónapokban a hírlappéldányok gyűjtése nem történhetett sehol kellő gondnal. Ezért a fennmaradt anyag hézagos. A lehető legnagyobb anyag feldolgozása érdekében a Szabó Ervin Könyvtár munkájában más közgyűjtemények is részt vettek, s a maguk anyagát adták, dolgozták fel hozzá. A könyv használhatóságát emeli, hogy a budapesti és vidéki sajtó anyagának közlése két helyen található: időrendben valamennyi adat, és külön az egyes helységekre vonatkozó, a helységek betűrendjében. A történetíró — sőt akár a történeti regény- vagy elbeszélésíró — így a teljes áttekintés mellett az ország egyes vidékeihez, községeihez, városaihoz fűződő adatokat is mindjárt megtalálja. Készen kínálkozik az anyag a vidéki sajtó, a pedagógusok számára, alkalmi cikkekhez, megemlékezéshez.

Az 1944. szeptember 26. előtti anyag elmaradásáért némileg kárpótol a bevezető fejezet, amely a második világháborúban Magyarország szerepét feldolgozó műveket foglalja össze. — A kötet második része az ország felszabadításáért vívott hadműveleteket kíséri nyomon (történeti és szépirodalmi munkák, hírlapok, plakátok, röplapok anyagával). A harmadik rész a túlsó oldalt ábrázolja: a németek és fasiszták tevékenységét, közben az ellenállási mozgálmok dokumentumait. Végül a negyedik részben már kezdettől fogva láthatjuk, az elvonuló háború nyomán hogyan kezdődik az ország reorganizációja, újjáépítése, az új államiság megteremtése. Végül a hadműveletek térképeit s az események kronológiáját kapjuk.

Sajnáljuk, hogy ez a bibliográfia is olyan gyöngé minőségű papiroson jelent meg, mint például I. Tórru Zoltán: *Magyar történeti bibliográfiája*, továbbá azt, hogy mindössze ezres példányszámban adták ki. Mert a könyv méltán számíthat az irodalom és a történelem munkásainak és barátainak érdeklődésére is. Könnyen használhatóvá teszi a munkát, hogy a címfelvétel után többnyire rövid annotáció is következik, s így a bibliográfia adathalmazból — olvasmánnyá válik.

Külön kiemelendő a kötet szép illusztrálása: mellékletül nagyszámú plakát és röplap faksimiléjét adja; ez a külön kötetként is megálló gyűjtemény mindenki számára hozzáférhetően és szemléletesen hozza közel az izgalommal teljes, történelmi félesztendőt. — Dicsérettel kell megemlékeznünk a hírlapi anyag gyűjtését vezető KEMÉNY G. Gáborról, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársáról, az anyagot rendező SZÁSZNÉ GILLEMOT Katalinról s a munkát vezető szerkesztőről, TISZAY Andorról, aki az illusztrációkhoz nagy magángyűjteményét is rendelkezésre bocsátotta. G. L.

A Világirodalom Klasszikusai. 6. sz.: *A Békevilágmozgalom 1955. évi ünnepeitjei*. Szerkesztette és összeállította TISZAY Andor. Budapest, 1955. Franklin-nyomda. 112 lap. — 7. sz.: *Heine*. Összeállította FLÓRIÁN László. Budapest, 1956. Franklin-nyomda. 32 lap.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár gazdag és sokrétű bibliográfiai tevékenységének egyik figyelemre méltó terméke az 1953-ban megindított népszerű irodalmi bibliográfiai sorozat: *A Világirodalom Klasszikusai*, melynek eddig megjelent hét füzeté összesen 12 író és költőt mutat be az irodalomkedvelő közönségnek. E tetszetős kiállítású, gondosan szerkesztett füzetek a felszabadulás óta egyre nagyobb mértékben kibontakozó könyvészeti irodalmunkban új műfajt honosítanak meg: a népszerű bibliográfiai segédkönyvét, mely a figyelem felkeltésének, a tárgy népszerűsítésének jóval hatékonyabb eszköze, mint a pusztán ajánló bibliográfia. E kiadványokban a műfaji, nyelvi és egyéb szempontok szerint csoportosított könyvészeti összeállításokon kívül rövid bevezetők találhatók, melyek az író életére és műveire vonatkozó lényeges tudnivalókat foglalják össze, életrajzi adatok, tartalmi kivonatok, az író műveiből választott

vagy rá vonatkozó idézetek, hozzá intézett vagy róla szóló költemények, irodalmi működését, művei népszerűségét szemléltető adatok stb., — az író egyéniségének és életművének megannyi érdekes dokumentuma. Színesek, életszerűek ezek a kis füzetek, szívesen lapozgat bennük az olvasó és kedvet kap ahhoz, hogy az író alaposabb megismerésének kijelölt útján elinduljon.

A sorozat megjelenése óta füzetről füzetre fejlődik, kiállításában és szerkesztésében egyaránt tökéletesedik. 4. száma óta izléses nyomtatott formában jelenik meg, az összeállításokat újabb ötletek teszik hasznosabbá és változatosabbá.

A sorozat első öt füzete után (*Csehov, Gorkij, Jókai, France és Szaltikov-Scsedrin*) a közelmúltban megjelent 6. és 7. szám a Béke-Világmozgalom 1955. évi irodalmi ünnepeltjeinek (ANDERSEN, CERVANTES, MICKIEWICZ, MONTESQUIEU, SCHILLER és WHITMAN), illetve HEINÉnek a fent ismertetett elvek szerint összeállított s egyéb adatokkal kiegészített bibliográfiáját tartalmazza. A Béke-Világmozgalom ünnepeltjeinek szentelt kiadvány bevezető tanulmányait HAJDU Henrik, HÉRA Zoltán, KÁRPÁTI Aurél, MURÁNYI-KOVÁCS Endre, ORTUTAY Gyula és VAJDA György Mihály írta. A magyar vonatkozásokat (az írók magyarországi hatása, népszerűsége, magyar fordítások stb.) külön tanulmányok foglalják össze. Ezeket TISZAY Andor, SÓS Endre és UNGVÁRI Jenő készítette. A HEINE-füzet bevezetése csak HEINE magyar fordításaira és magyarországi kiadásaira vonatkozó néhány adalékot tartalmaz, s mellette erősen érezhető az érdemi bevezető hiánya. A tanulmányok színesek, élvezetesek, bár némelyikük (MICKIEWICZ) inkább az alaposabb előismeretekkel rendelkező közönségnek szól. Az egyes összeállítások között mutatkozó hasonló egyenetlenségek azonban megbocsáthatók, hiszen olyan kiadványról van szó, mely az olvasni, művelődni vágyó tömegek széles rétegeinek igényeit van hivatva kielégíteni, s a szerkesztők általában megtalálták a lapos népszerűsítés és a túlzott igényesség vagy tudálékosság szélsősége közötti helyes középutat. Természetes, hogy a könyvészeti összeállításokban nem törekedhettek teljességre és a tudományos bibliográfiáktól megkövetelt aprólékos pontosságra, továbbá hogy a külföldi klasszikusok idegen nyelvű kiadásait és irodalmát mellőzték, s csak az életrajzi adatok időrendjében említik meg a fontosabbakat. A füzeteket azonban ennek ellenére az irodalomtörténész is haszonnal forgathatja, kivált ha elsősorban a magyar vonatkozások érdeklik: számos olyan figyelemre méltó adatra, kiadásra, tanulmányra bukkanhat, mely addig elkerülte a figyelmét. Jó szolgálatot tehetnek ezek az összeállítások még a tudományos tájékoztató szolgálatban is, melynek oly kevés magyar vonatkozású irodalmi bibliográfia áll rendelkezésére. Nagyon jól használhatók e tekintetben a magyar vonatkozásokat összefoglaló tanulmányok. TISZAY Andor *Schiller műveinek „pályafutása” Magyarországon* c. tanulmányában pl. nemcsak az író művei fordításainak és kiadásainak történetét ismerteti, hanem részletes összeállítást közöl drámáinak, illetve a belőlük készített operáknak magyarországi bemutatásáról is. A lényeges mozzanatokat tartalmazó „Életrajzi adatok” a rövid életrajzot helyettesítik, és a gyors tájékozódást teszik lehetővé. A SCHILLER-összeállítást a drámák tartalmi elemzése egészíti ki, más esetekben pedig (*Don Quijote*) másutt megjelent tartalmi ismertetésére találunk utalást. Nincs hiány a változatos „tarkító” elemekben sem: mottók, idézetek, autogramok töltik ki az üresen maradt helyeket, s megjelenik a sorozatból eddig hiányzó rajz- és képillusztráció is. A 6. füzetet PICASSO rajzai díszítik, a HEINE-füzetben pedig rézkarc- és kézirat-fénymásolatokat is láthatunk. Mindezek a hasznos összeállításokat színes, tetszetős keretbe foglalják.

KISS JÓZSEF

A kiadásért felel az Akadémiai Kiadó igazgatója

Műszaki felelős: Szöllősy Károly

A kézirat érkezett: 1956. V. 31. — Példányszám: 1.000 — Terjedelem: 8 (A/5) ív

Akadémiai Nyomda, V., Gerlőczy utca 2. — 39793/56 — Felelős vezető: Puskás Ferenc

TARTALOM

<i>Kovács Máté</i> : A magyar könyvtári törvény alapelvei, célkitűzései és művelődés-politikai jelentősége. — The Aims, Basic Principles and Cultural Significance of the Hungarian Library Law	181
<i>Berlász Jenő</i> : Az Akadémiai Könyvtár történetének vázlata	202
<i>Sz. Németh Mária</i> : Az Akadémiai Könyvtár fejlődése és munkája a Magyar Tudományos Akadémia újjászervezése óta. — La Bibliothèque de l'Académie Hongroise des Sciences	217

KISEBB KÖZLEMÉNYEK

<i>Soltész Zoltánné</i> : A XVI. századi bártfai nyomtatványok könyvdíszei	230
<i>Trócsányi Zoltán</i> : Rabló kiadás-e a Kartigam kolozsvári, 1778-i kiadása?.....	244
<i>Durzsai Sándor</i> : Adatok Horányi bibliográfiai munkásságához	246
<i>Bertók Lajos</i> : Egy elveszettnek hitt pesti könyvkereskedői katalógus a XVIII. századból	251
<i>Hernády Ferenc</i> : Az almanach-irodalom kiadástörténetéhez	253
<i>Holovics Flórián</i> : Toldy Ferenc címlap nélküli könyvének címlapja	254

FIGYELŐ

<i>Tombor Tibor</i> : A fűzés nélküli kötés	257
<i>Pusztai Jánosné</i> : A csehszlovák könyvtárosképzés jogi szabályozása	261
<i>Dezsényi Béla</i> : Hírlapgyűjtés Franciaországban	264

SZEMLE

Cohen, Marcel: L'Écriture. (Ism. <i>J. Hajdu Helga</i>)	266
Biblioteki SzSzSzR. Opüt rabotü. (Ism. <i>Bóday Pál</i>)	267
Dritte Verlegerkonferenz des Amtes für Literatur und Verlagswesen der Deutschen Demokratischen Republik. (Ism. <i>Pók Lajos</i>)	269
Hazánk felszabadulása (1944—1945). (Ism. <i>G. L.</i>)	270
A Világirodalom Klasszikusai. 6. sz. A Békevilágmozgalom 1955. évi ünnepeltjei. 7. sz. Heine. (Ism. <i>Kiss József</i>)	271